

5

ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ

τεύχος 2ο

Απριλιος — Ιουνιος 1991

Τριμηνιαία έκδοση

του Εθνικού Συνδέσμου Διπλωματούχων Νοσηλευτριών-Νοσηλευτών Ελλάδος

«ΥΓΕΙΑΣ ΘΕΡΑΠΙΑ»

ΕΣΔΝΕ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ - ΕΚΔΟΤΗΣ

Εθνικός Σύνδεσμος
Διπλωματούχων Νοσηλευτριών -
Νοσηλευτών Ελλάδος
Πύργος Αθηνών, Γ' κτίριο, 2ος όροφος
Μεσογείων 2 115 27 ΑΘΗΝΑ
Τηλ: 77 02 861

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Ε. Αγιώτου-Δημοπούλου
Ε. Γουλιά
Α. Καλοκαιρινού
Β. Λανάρα
Μ. Μαλγαρινού
Α. Παπαδαντωνάκη
Ε. Πατηράκη
Α. Πορτοκαλάκη
Α. Ραγιά
Μ. Στέφα
Ε. Χαραλαμπίδου

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΕΚΔΟΣΗΣ

Μαρία Μαλγαρινού
Καθηγήτρια ΤΕΙ Αθηνών
Πύργος Αθηνών - Γ' Κτίριο
2ος όροφος - 115 27 ΑΘΗΝΑ

ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ

Φωτοστοιχειοθεσία - Σχεδιασμοί
Εξώφυλλο - Εκτύπωση

Κατεχακη & Αδριανείου 3 - 115 25 ΑΘΗΝΑ
Τηλ. 67 14 371 - 67 14 340
FAX: 67 15 015

ΕΤΗΣΙΕΣ ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Νοσηλεύτριες/-ές _____ 2000 δρχ.
Σπουδάστριες/-ές _____ 1000 δρχ.
Οργανισμοί - Εταιρείες -
Βιβλιοθήκες _____ 3500 δρχ.
Εξωτερικού _____ 35 \$
Τιμή τεύχους _____ 600 δρχ.
για σπουδαστές _____ 300 δρχ.

1. Η νοσηλευτική συμμετοχή στον εορτασμό των 50 χρόνων από το έπος 1940 - 1941. Σ. Παπαμικρούλη	87
2. Η δράσις των Ελληνίδων αδελφών κατά την περίοδον του Ελληνο-ιταλικού πολέμου. Μ. Ελευθερίου-Καραϊωσηφίδου	93
3. Η μεγάλη θυσία - Μια αδελφή του ΕΕΣ θυμάται. Μ. Τσάλλη	98
4. Αναμνήσεις από τον πόλεμον του 1940 - 41. Κ. Μήτσου	111
5. Οι Ελληνίδες αδελφές στον πόλεμο του 1940 - 41. Ε. Σπηλιοπούλου-Αναστασιάδου	115
6. Από τη ζωή μου ως αδελφής του ΕΕΣ. Χ.Π. Τραϊανού	121
7. Ο πρώτος άρρωστος μας ήταν τραυματίας. Μ. Ευσταθοπούλου	124
8. Μνήμη ιερή. Χ. Κωλέττη	127
9. Εκτίμηση ποιότητας νοσηλευτικής φροντίδας. Πρόκληση για τους νοσηλευτές. Χ.Δ. Πλατή	133
10. Σεμινάριο με θέμα: Πλαίσιο μετεκπαιδευτικού προγράμματος ογκολογικής νοσηλευτικής. Μ. Μαλγαρινού	140
11. Υγεία και ανάπτυξη στη δεκαετία του 1990. Η. Nakajima	143
12. Ωραιές πρωτοβουλίες. Ε. Γουλιά	146
13. Γιατροί χωρίς σύνορα - Η «πανανθρώπινη» νοσηλευτική. Μια πρώτη ενημέρωση	149

CONTENTS

1. Nursing Contribution to the Celebration of 50 years from the Epic War 1940 - 1941. S. Papamikrouli	87
2. The activities of Greek Nurses during the Greek-Italian War. M. Eleftheriou	93
3. The great sacrifice. A Nurse remembers. M. Tsali	98
4. Memories from the 1940 - 41 war. K. Mitsou	111
5. The Greek Nurses in the war of 1940 - 41. E. Anastasiadou	115
6. From my life as a Hellenic Red Cross Nurse. Ch. Traianou	121
7. My first patient was a wounded soldier. (Student Nurse during the war). M. Efstathopoulou	124
8. Sacred Memory. Ch. Koletti	127
9. Quality assurance of Nursing care a challenge for Nurses. Ch. Plati	133
10. Concesus Conference on core Curriculum for a Post-Basic course in Cancer Nursing. M. Malgarinou	140
11. Health and Development in the 1990s. H. Nakajima	143
12. Excellent Iniciatives. E. Goulia	146
13. Medicine with out frontiers - Global Nursing	149

ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟΝ ΤΟΥ 1940 - 41**Κ. Μήτσου**

Προϊσταμένης Αδελφής του Νοσοκομείου ΕΕΣ

Αλυσμόνητος η ημέρα της κηρύξεως του Ελληνοϊταλικού πολέμου: 28η Οκτωβρίου 1940. Υπηρετούσα ως διπλωματούχος εις το Χειρουργείον του ΝΕΕΣ. Από τας πρώτας ημέρας του πολέμου, το Νοσοκομείον μας ετάχθη εν συναγερωμῇ και αμέσως ἤρχισαν να σχηματίζονται αποστολαί αδελφῶν εις τας πρώτας γραμμάς, διά να προσφέρουσι τας υπηρεσίας των εις τους αδελφούς μας που ἔχυναν το αἷμα των διά την ελευθερίαν μας.

Εἶχα την επιθυμίαν εκ των πρώτων να λάβω μέρος εις μίαν αποστολήν, ἀλλά το χειρουργείον εἶχε ἀνάγκην των ειδικευμένων αδελφῶν, διότι ἤρχισαν να καταφθάνουν τα λαβωμένα μας παιδιὰ.

Πῶς περνοῦσαν οἱ ὥρες μας, εἶναι ἀδύνατον να ἐνδυμηθῶ. Ὅταν την νύκτα ἀποσυρῶμεθα εις τον Οἶκον Αδελφῶν, καμμία μας δεν ἦτο ικανοποιημένη ἀπό τον εαυτὸν της. Ὅσες ὥρες και ἀν εργαζώμεθα, μας εφαινοντο στιγμῆς. Κούρασις δεν υπήρχε, μόνον ζήλος και ἐνθουσιασμός.

Αἱ ευχάριστοι εἰδήσεις, αἱ ὁποῖαι κατέφθανον ἀπὸ το μέτωπον, τα ακρωτηριασμένα παιδιὰ, τα ἀνάπηρα πλέον δι' ὅλη τους την ζωήν, τα ὁποῖα προσέφερον κάθε ἓνα ὅ,τι μπορούσε διά την ἀγαπημένη μας πατρίδα, μας ἔκαμον να αἰσθάνωμεθα την ἐπιθυμίαν να προσφέρωμεν και ημεῖς μεγαλυτέρας υπηρεσίας. Ὅλων μας το ὄνειρον ἦτο πότε θα ἔλθῃ και η δική μας σειρά να φύγωμε διά το μέτωπον.

Ο πόδος μου εκπληρώθηκε, ὅταν εις τας 30 Ιανουαρίου 1941 η Διευθύνουσα του Νοσοκομείου μας Μεσολωρὰ μου ἔκαμε την τιμητικὴν πρότασιν να ἀναλάβω την ὁργάνωσιν του πλωτοῦ νοσοκομείου «Σωκράτης». Αλυσμόνητη στιγμή, ὅταν εις τας 5.00' το πρωὶ της 31ης Ιανουαρίου του 1941 εις τον Πειραιὰ ἀντίκρισα το κάτασπρο καράβι με τα σήματα του Ἑλληνικοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ. Συγκινημένη ἀνέβηκα ἐπάνω. Ἐκείνη η στιγμή ἦταν η εκπλήρωσις των πόδων μου, να μπορέσω και ἐγὼ να προσφέρω κάτι για την γλυκειάν πατρίδα. Παρακάλεσα ολόδερμα τον Θεὸν να μου δώσῃ δύναμιν, ὥστε να φέρω εις πέρας την ἀποστολήν, την ὁποίαν μου ἐνεπιστεύθη ο ΕΕΣ.

Ἡ ἐσωτερικὴ ωραιότης του καραβιοῦ ἦτο ἀφθαστη. Τα πάντα ἔλαμπον ἀπὸ καθαριότητα. Ευγενέστατο το πλήρωμα. Κυβερνήτης ἦτο ο πλοίαρχος Κ. Ἀρβανίτης. Ἀρχίατρος ο οφθαλμολόγος ἰατρός Λαμπούλιας, υποδιευθυντὴς ο μαιευτὴρ Κ. Ματσόπουλος, φαρμακοποιὸς ο Χαμογεωργάκης, 4 ἀδελφαὶ του ἐδελοντικῶ σώματος (Σέτζουικς, Λαμπροπούλου, Φιλιπποπούλου και Δρούκα). Ἀργότερον, προσετέθησαν αἱ Κυπριανοῦ και Ἀργυροπούλου και αἱ δύο της γυχαγωγίας Πράτσικα και Ρουσολύμου.

Ἡ διαταγὴ ἦτο να πλεύσῃ ο «Σωκράτης» εις Ἀμφιλοχίαν προς παραλαβὴν τραυματιῶν. Ἀναχωρήσαμε εκ Πειραιῶς εις τας 9 π.μ. της 31.1.41 και ἐφθάσαμε

εις τον προορισμόν μας στις 2.2.41, διότι συναντήσαμε εις το Ιόνιον μεγάλην θαλασσοταραχήν και ο κυβερνήτης πναγκάσθη να ποδίση εις την Σάμη της Κεφαλληνίας. Την επομένην, παραλάβαμεν 350 τραυματίας και αναχωρήσαμε διά Πειραιά. Καθ' όλην την διαδρομήν, κανείς από το προσωπικόν από τον μεγαλύτερον έως τον μικρότερον ναύτην νοσοκόμον, δεν ανεπαύθη, διότι οι τραυματίαι είχαν άμεσον ανάγκη ανακουφίσεως. Αμέσως αρχίσαμεν αλλαγάς, ενέσεις και λοιπάς νοσηλείας. Οι καθείς εις τον τομέα του ηργάζετο με απόλυτον αυταπάρνησιν και ενδουσιασμόν. Καμμία υπόδειξις ή διαταγή δεν εχρειάσθη να επαναληφθή. Έλεγεσ όπι αι αδελφαί εμάντευον τι ανακούφιζε το κάθε παλληκάρι μας, το οποίον αγόγγυστα υπέμενε τους πόνους. Εις τον Πειραιά, αποβιβάσαμε 150 τραυματίας και αμέσως αναχωρήσαμε διά Βόλον, όπου αποβιβάσαμε και τους υπόλοιπους.

Μεγάλην υποδοχήν μας επεφύλαξαν αι αρχαί και ο πληθυσμός του Βόλου, ή δε ιδική μου συγκίνησις ήτο έτι μεγαλύτερα, διότι ο Βόλος είναι ιδιαιτέρα μου πατρίς. Μετά τετράωρον παραμονήν, αναχωρήσαμε κατευθείαν δι' Αμφιλοχίαν, όπου εκάναμε 6 ταξειδία μεταφέροντας κάθε φορά 400 – 600 τραυματίας, τους οποίους αποβιβάσαμεν εις διάφορα μέρη, Πάτρας, Καμμένα Βούρλα, Αιδηγόν, Χαλκίδα και Πειραιά, πάντα με τον ίδιον ενδουσιασμόν και την ιδίαν αυταπάρνησιν. Οσάκις περιεπλέαμεν την Πρέβεζαν, πάντα την εβλέπαμεν εν συναγερωμώ, λόγω των αεροπορικών επιδρομών.

Ένας μεγάλος βομβαρδισμός μας επρόλαβεν την ώραν, κατά την οποίαν αποβιβάσαμε τους τραυματίας στο Λουτράκι, και μία φορά εις τας Πάτρας· ενώ εδίδετο το σήμα του κινδύνου, κανείς δεν αναζήτησε καταφύγιον, αλλ' ως να μη συνέβαινε τίποτε όλοι συνεχίσαμε την εργασίαν μας.

Παρ' όλας τας προτροπάς των τραυματιών, αι αδελφαί εστέκοντο εις το πλευρόν των, αδιαφορούσαι διά τον κίνδυνον. Καμμία δεν εδειλίασεν, καμμία δεν προσεπάθησε να προφυλαχθή.

Την 3ην Μαρτίου, κατά διαταγήν του Υπουργείου Στρατιωτικών, αλλάξαμε πορείαν ταξειδίου και μετέβημεν εις Αλεξανδρούπολιν διά αποσυμφόρησιν των νοσοκομείων της Ανατολικής Μακεδονίας. Εφθάσαμε εις τον προορισμόν μας 5 Μαρτίου και ώρα 2.00' μ.μ., όπου μας έγινε μεγάλη υποδοχή εκ μέρους των αρχών και των κατοίκων. Παραλαμβάνοντες δε 150 τραυματίας, αναχωρήσαμε αμέσως δι' Αιδηγόν και Καμμένα Βούρλα, όπου αποβιβάσαμε τους 100 και τους υπολοίπους εις Πειραιά στις 8.3.41.

Την επομένην, αναχωρήσαμε και πάλιν δια την Αμφιλοχίαν. Κατά την επιστροφήν μας, την 12.3.41 και ώρα 9.00' π.μ., ενώ επλέαμεν μεταξύ Λευκάδος και της μικράς νησίδος Σέσουλας, ιταλικόν αεροπλάνον μας επετέδη και παρά τα καταφανή σήματα του ΕΕΣ ήρχισεν να μας ρίχνη δέσμας βομβών. Ο αριθμός των τραυματιών μας ανήρχετο εις 600, εκ των οποίων οι περισσότεροι ήσαν κατακεκλιμένοι. Ο Θεός όμως βοήθησε και καμμία βόμβα δεν ήγγισε το καράβι μας. Ενώ συνήδως εις όλα τα ταξειδία μας είχαμε θαλασσοταραχήν, εκείνη την ημέρα ήτο γαλήνη. Όλο το προσωπικόν ήτο απησχολημένο με αλλαγάς και διαφόρους νοσηλείας· εγώ επιβλέπουσα εμάζεβα μετὰ βοηθουμένη υπό ενός ελαφρώς τραυματίου, όταν ακούσαμε τον βόμβον του αεροπλάνου. Δεν εδώσαμε

σημασίαν, διότι εις όλα τα ταξείδια εις το Ιόνιον τα συναντούσαμε, με αποτέλεσμα δυνατόν κλυδωνισμόν και απότομον στροφήν του σκάφους. «Αδελφούλα, βομβαρδιζόμεθα ... θα μας πνίξουν οι άτιμοι...» «Μη φοβάσθε παιδιά, τους λέω, ο Θεός είναι μαζί μας. Τρέχω έξω να ιδώ τι ακριβώς συνέβη και ακούω την φωνήν του κυβερνήτου». «Όλοι μέσα, καλυφθήτε... μας βομβαρδίζουν» και διέταξε την σωτήριον στροφήν του σκάφους. Αι βόμβαι νοτόχησαν και έπεσαν μόλις 5 μέτρα δεξιότερα. Γυρίζω αμέσως μέσα, συνεχίζω το τύλιγμα της μετάξης και τους λέω: «Αδίκως φωνάζετε παιδιά. Δεν είναι τίποτε, κάτι συνέβη στις άγκυρες».

Το αεροπλάνο εν τω μεταξύ έκανε στροφήν και μας επρόλαβε. Ευτυχώς, το αντελήφθησαν εγκαίρως τα αντιαεροπορικά της Λευκάδος και το εξηνάγκασαν εις φυγήν. Ήτο ο πρώτος βομβαρδισμός, τον οποίον επεχείρησε ο εχθρός εναντίον πλωτού νοσοκομείου, καταπατών πάντα διεδνή νόμον περί σεβασμού των νοσοκομείων. Αμέσως επικοινωνήσαμε με το στρατηγείον, το οποίον έδωσεν εντολήν να πλεύσωμε εις Πειραιά, όπου και αγκυροβολήσαμε την επομένην εις τας 6.30' το πρωί.

Με συγκίνησιν αφάνταστον διακρίναμεν εις την αποβάδρα να μας αναμένη ο πρίγκηψ Γεώργιος μετά της συζύγου του πριγκηπίσσης Μαρίας. Ήλθον κοντάς μας και με στοργήν έσφιζαν τα χέρια μας από του κυβερνήτου μέχρι του τελευταίου τραυματίου και ναύτου και μας ηρώτησαν μήπως εφοβηθήκαμε ή εταράχθημεν.

Καμμία αδελφή δεν εσκέφθη να εγκαταλείψη την δέσιν της από φόβον και με τον ίδιον ενθουσιασμόν επαναλάβαμεν άλλα 5 ταξείδια εις Αμφιλοχίαν, εκ των οποίων το τελευταίον εις τας 5 Απριλίου.

Την επομένην, πλέοντας προς Πειραιά, ακούσαμε από το ραδιόφωνον την επίθεσιν της Γερμανίας. Λαμβάνομεν σήμα και επλεύσαμεν εις Χαλκίδα διά την αποβίβασιν των τραυματιών. Έκτοτε, άρχισαν τα αγωνιώδη ταξείδια. Διαταγή να πλεύσωμεν εις Καβάλαν, αλλά προτού φθάσωμεν δίδεται σήμα να μη πλησιάσωμεν, διότι κατελήφθη υπό των εχθρών. Πλέοντες ολοταχώς προς Θεσσαλονίκην, αλλά και εκεί δεν μας αφήνουν να πλησιάσωμε. Εις Ωρεούς όπου είχαμε κατέβη διά ανδράκευσιν συναντήσαμεν το πλωτόν νοσοκομείον «Απική». Αναχωρούμε μαζί. Οι κυβερνήται συμφωνούν να μη πλεύσωμε μαζί. Εμείς μέσω Χαλκίδος κατευδύνθημεν εις Πειραιά, ενώ το ατυχές «Απική» πλέον προς το Αιγαίον πέλαγος μετ' ολίγας ώρας εβομβαρδιζετο από γερμανικά αεροπλάνα και εβυδιζετο με δύματα τον κυβερνήτην και τας αδελφάς. Εις τον Πειραιά, εγένετο μεγάλος βομβαρδισμός γι' αυτό και κατευδυνθήκαμε εις Σούνιον.

Το ίδιο βράδυ, λαμβάνομεν διαταγήν να πλεύσωμε εις Μεσολόγγιον προς παραλαβήν τραυματιών. Επλεύσαμε μέσα από νάρκες με κίνδυνον να ανατιναχθώμεν ανά πάσαν στιγμήν. Από εκεί παραλαμβάνομεν τραυματίας και υπό συνεχή βομβαρδισμόν τους αποβιβάζομεν εις Λουτράκι. Εκεί λαμβάνομεν διαταγήν να αναχωρήσωμεν εις άγνωστον προς ημάς κατεύθυνσιν. Επέρχεται όμως βλάβη εις τα καζάνια του каравиού και εις Λουτράκι αποβιβάζονται αι αδελφαί Λαμπροπούλου, Σέτζουϊκ, Αργυροπούλου και Κυπριανού. Η Φιλιπποπούλου είχεν αναχωρήσει από το δον ταξείδι. Μαζί μου έμεινε η Δρούκα και συλλέξαμε το νοσηλευτικό μας υλικό. Εις μία γωνία του Κορινθιακού κόλπου (Αντίκυρα,

δηλαδή τα Άσπρα Σπίτια) αφήσαμε το καράβι μας προς επισκευήν δίδοντας την υπόσχεσιν ότι μόλις επεσκευάζετο θα δίδαμε το παρών, νοσηλευτικό και στρατιωτικό προσωπικόν. Με σφιγμένη την καρδιά επήραμε τον ανήφορον προς το Δίστομον πεζοί, διότι δεν υπήρχε συγκοινωνία. Σε κάθε στροφή βλέπαμε το καράβι μας και τους άνδρες τους οποίους αφήσαμε χαιρετώντας με δάκρυα στα μάτια.

Μετά τρεις ώρες πορεία, εφθάσαμε εις Δίστομον. Εκεί έκπληκτοι εμάδαμε την κατάρρευσιν του μετώπου κ.λπ. Από εκεί μέσω φορτηγού αυτοκινήτου φθάσαμε εις Θήβας και από εκεί εις ένα τραίνον αποσκευών. Κουρασμένοι, άυπνοι, νηστικοί καδίσαμε χαμαί, ακουμπώντας ο ένας πάνω στον άλλον.

Μετά 12 ώρες, εφθάσαμε εις Αθήνας εις τας 17.4.41 μη φανταζόμενοι ότι εκεί που αφήσαμε τον αγαπημένον μας «Σωκράτη» θα εγένετο ο τάφος του, διότι εις τας 23.4.41 εγένετο επιδρομή κατά των Αντικύρων εξ 27 γερμανικών στούκας. Ιδόντες δε εκεί πλησίον το καράβι μας το έπληξαν διά 4 βομβών. Ευτυχώς, οι άνδρες οι οποίοι το επεσκεύαζον ευρίσκοντο εις ξηράν εκτός ενός ναύτου ο οποίος το συνώδευσε μέχρι του τάφου. Είχαμε ορίσει συνάντησιν με το πλήρωμα στις 24 Απριλίου. Όταν όμως ο ύπαρχος μας ανεκοίνωσε τα γεγονότα, δακρυσμένοι γυρίσαμε στις βάσεις μας.

Είναι γνωστή η δραματική εβδομάς του Πάσχα που περάσαμε όλοι μας. Περιποιούμεθα τους τραυματίας μας εις το ΝΕΕΣ με την ίδιαν στοργήν και αγάπην, αλλά όλοι σκυθρωποί διότι την Κυριακήν του Θωμά ο εχθρός εισήρχετο εις Αθήνας και εις την Ακρόπολιν κατεβιβάζετο η ένδοξος ελληνική σημαία και υψώνετο το απεχθές σύμβολον του κατακτητού.

Μετ' ολίγας ημέρας, με καλεί η διευθύνουσα Μεσολωρά και μου λέγει: «Ο κατακτητής ζητεί αδελφάς και πρέπει ο Ερυθρός να σταθή εις το ύψος του. Με σφιγμένη την καρδιά ηναγκάσθην να υπακούσω και μαζί με την Κυριακίδου, την Κουτσοπούλου και δύο μικράς μαθητριάς πηγαίναμε κάθε πρωί εις το Λαϊκόν Νοσοκομείον, το οποίον είχε μετατραπή εις γερμανικόν.

Τους περιποιούμεθα αι συνάδελφοί μου και εγώ εκ καθήκοντος ως ανδρώπους πάσχοντας, κατακεκλιμένους, αλλά με τόσον γυχικόν πόνον, ώστε μετά ένα μήνα ησθένησα και ηναγκάσθην να αποχωρήσω.

Όταν συνήλθα, ανέλαβα υπηρεσίαν εις το αγαπητόν μας νοσοκομείον ως υπεύθυνος του Γ' Παθολογικού.

Αρχίζουν τα χρόνια της κατοχής... της πείνης... των στερήσεων. Οι διάδρομοι του τμήματος ως και όλοι του νοσοκομείου γεμίζουν από ασθενείς, εκ των οποίων οι περισσότεροι με οιδήματα εκ των στερήσεων. Εργαζόμεθα ακούραστα, διότι το δάρρος διά την νίκην έχει αναπερώσει τας ελπίδας μας και τας δυνάμεις μας.

Υπερήφανοι διά κάθε ηρωισμόν και κάθε κατόρθωμα ελληνικό, το οποίον πληροφορούμεθα, περιμέναμεν καρτερικά την απελευθέρωσιν της πατρίδος μας.